

ня усилення инновационной безопасности для обеспечения экономического роста Украины.

Ключевые слова: инновации, инновационная безопасность, финансирование, научно-технический потенциал.

Y.H. Bratytsia
Postgraduate student
«KROK» University

The state and tendencies of development of state innovative policy as a factor of economic security of economic entities

In the article, the innovation policy of the state as an integral component of enterprise economic security was investigated. The areas of strengthening the innovation security to provide economic growth of Ukraine.

Keywords: innovations, innovative security, financing, scientific and technical potential

Постановка проблеми

На сьогодні питання інноваційної безпеки потребують усе більшої уваги з боку держави. Низька інноваційна активність, чисельності фахівців, які виконують науково-дослідницькі роботи, сировинна орієнтація експорту, зменшення забезпечення бюджетного фінансування наукової та науково-технічної діяльності, низький рівень життя населення – усе це призводить до вразливості національної економіки та появи загроз її безпеці. Рівень економічної захищеності держави значною мірою залежить від ефективності виробництва, рівня інноваційного розвитку. Тому інноваційна безпека – принципова умова підвищення конкурентоздатності вітчизняних виробників і забезпечення стійкого фінансового розвитку країни. Знайти потенційні можливості і загрози інноваційного розвитку країни – одне з найактуальніших завдань держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Інноваційній безпеці держави присвячено численні праці вітчизняних і закордонних науковців. Серед них – С. Ілляшенко [4], О. Левковець [11] та інші.

Питаннями вивчення змісту та сутності інноваційної безпеки підприємства займаються Т. Максимова, О. Філімонова, К. Лиштван [5, с. 131]. Питання взаємозв'язку економічної безпеки та інноваційного розвитку досліджували такі вчені, як А. Варшавський [8], І. Ревак [10] та інші. Проблеми розвитку інноваційних процесів в Україні досліджували О. Амоша [3], О. Коченко [13], С. Філатов [13] та інші. Однак низка важливих питань, що стосуються інноваційного розвитку України та становлення національної інноваційної системи, залишаються невирішеними і потребують подальшого вивчення.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Недостатньо вивченою та проаналізованою частиною загальної проблеми є вдосконалення розуміння сутності інноваційної безпеки та механізму її забезпечення. Подальшого дослідження також потребує визначення шляхів ефективного управління інноваційними процесами для посилення інноваційної безпеки держави.

Формулювання цілей статті

Метою статті є аналіз стану та динаміки розвитку інноваційної політики країни як чинника економічної безпеки суб'єктів господарювання, розроблення шляхів зміцнення інноваційної складової їх економічної безпеки.

Вклад основного матеріалу дослідження

Формування інноваційного потенціалу стає визначальним фактором розвитку підприємств України. Наукові знання і можливості, продукування креативних ідей є достатньо важливим для забезпечення конкурентоспроможності країни у секторі високих технологій. Одним із ключових факторів забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємства є ефективна реалізація політики інноваційної безпеки як складової його економічної безпеки.

Інноваційна політика держави орієнтована на господарське впровадження технічного потенціалу, а також спрямована на закріплення внутрішніх взаємозв'язків у науково-технічному комплексі.

Державі належить визначальна роль щодо регулювання інноваційної сфери, яка полягає в реалізації таких заходів[3]:

- визначення та підтримка пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального та місцевого рівнів;
- формування та реалізація державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів з метою підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- захист прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансова підтримка виконання інноваційних проектів;
- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів;
- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- підтримка функціонування та розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

На сьогодні стан інноваційної політики в Україні більшістю науковців вважається як незадовільний і такий, що не відповідає рівню інноваційних процесів у економічно розвинених державах. Активізація інноваційної діяльності потребує нових форм і засобів упровадження досягнень науки та техніки, для початку за допомогою розширення інноваційного ринку. Нині він є на низькому рівні, а його розвиток здійснюється досить повільно. Істотне зменшення реальних обсягів фінансування науково-технічного комплексу, а також відсутність дієвої державної науково-технологічної стратегії не становлять реального підґрунтя для переходу до інноваційної моделі розвитку. Зміна науково-технічного комплексу відбувається непослідовно та без включення загальновідомих факторів функціонування і розвитку науково-технічного потенціалу: активної та передбачуваної підтримки, створення попиту на наукові розробки з боку реального сектору економіки.

Нині в Україні практично не створені умови для успішного втілення в життя інноваційної діяльності. Перешкоди фінансового, політичного, правового, організаційного характеру постають на шляху масової реалізації інновацій. Процеси ж творення новітніх інноваційних текстур, які готові продавати цілком комерційні проекти, мають стихійний характер.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого,

адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1].

Інноватизація як інтенсивний науково-технологічний компонент сучасного розвитку та конкурентоспроможної роботи з'являється неупереджено як реакція на зміну пропорції співвідношення науки й виробництва, а також їх функціонального співвідношення. Встановлюються ланцюги спільної роботи з дослідницькими центрами й галузевими відомствами, маючи за мету становлення чіткої системи «вищі навчальні заклади – наукові дослідження – виробництво». Керуючись прийнятими глобальними критеріями, можна сказати, що Україна має достатній інноваційний потенціал. Однак він використовується далеко не в повному обсязі, що зумовлено потребами його науково-технічного та структурного оновлення, розширенням грошової підтримки інноваційної діяльності, поглибленням і диверсифікацією форм інтернаціонального науково-технічного співробітництва нашої країни [9].

Автором проаналізовано інноваційну політику України в період незалежності, аргументовано, що фінансування фундаментальних і прикладних дослідних робіт, створення відповідного клімату для збільшення інвестицій у наукову сферу потребують особливої уваги з боку країни. Визначено заходи, які повинні покращити інноваційне середовище та забезпечити економічний підйом держави.

Держава, у якій поставлено за мету через інноваційну політику створити умови для потужного розвитку економіки як фундаменту підвищення загального добробуту населення, обов'язково повинна забезпечити випереджаючий, порівняно з ростом валового внутрішнього продукту, ріст видатків на розвиток науково-технічного прогресу; стимулювання інвестиційно-інноваційної роботи регіонів, надання їм свободи у виборі цілей для пріоритетних напрямів фінансування наукових планів і схвалення інноваційної діяльності підприємств. Для ілюстрації негативної тенденції зменшення частки видатків на науково-технічні роботи проведемо їх аналіз за останні дев'ять років (табл.).

Таблиця

Розрахунок питомої ваги витрат держави на науку у ВВП і видатковій частині Державного бюджету України

Показники	2005	2010	2011	2012	2013	2014
Валовий внутрішній продукт, млрд грн	424,7	1120,5	1349,1	1459	1522,6	1 566 ,7
Витрати державного бюджету, млрд грн	141,6	377,8	416,8	492,4	505,8	523,1
Обсяг фінансування наукових і науково-технічних робіт з державного бюджету, млн грн	1711,2	3704,3	3859,7	4709,1	4762,1	4021,5
Питома вага витрат держави на фінансування науки у ВВП, %	0,40	0,33	0,29	0,32	0,31	0,26
Питома вага витрат держави на фінансування науки у видатках держбюджету, %	1,21	0,98	0,93	0,96	0,94	0,77
Кількість спеціалістів, які виконували наукові та науково-технічні роботи, тис. осіб	105,5	89,6	85,0	82,0	77,9	69,4

Джерело: розраховано автором за даними [6; 7]

Аналіз статистичних даних свідчить, що за дев'ять років (2005-2014 рр.) питома вага витрат із Державного бюджету України на фінансування наукових і науково-технічних робіт у ВВП знизилася з 0,33 до 0,26%. На сьогодні рівень інноваційної безпеки держави є незадовільним через низку проблем: низький рівень видатків на науково-технічні роботи; зменшення чисельності фахівців що виконують науково-технічні роботи. Якщо під час економічної кризи 2008-2009 рр. зниження видатків країни на наукові цілі ще можна було пояснити, то зменшення частки обсягу фінансування наукових і науково-технічних робіт у видатковій частині державного бюджету з 0,98% у 2010 р. до 0,77% у 2014 р. пояснюється тільки ігноруванням вітчизняними законодавцями необхідності розвитку наукової сфери. Так, незважаючи на те що у 2014 р., порівняно з 2005 р., ВВП України у фактичних цінах зріс у 3,68 раза, чисельність фахівців, які виконували наукові та науково-технічні дослідження протягом цього періоду зменшилася на 33,9%.

Для зміни негативної динаміки розвитку інноваційної політики України та зміцнення інноваційної складової економічної безпеки окремих суб'єктів господарювання потрібно:

- підвищити забезпечення бюджетного фінансування наукової та науково-технічної діяльності в розмірі не менше 1,7% ВВП [2];
- збільшити частку експорту високотехнологічної продукції, активізувати участь у міжнародних інноваційних проектах і виставках;
- інтенсивно оновлювати технології та інфраструктуру базових секторів економіки;
- стимулювати інноваційну активність компаній, втілити фінансування інноваційних програм на кредитних засадах за нульовою ставкою і відстроченням терміну внесення першого платежу на 5 років після впровадження інноваційних заходів діяльності винахідників, спростити процедури видачі ліцензій підприємствам;
- посилити державно-приватне партнерство в інноваційній сфері.
- створити нові виробництва та розвивати сектори економіки з передовим технічним укладом.

Отже, досвід провідних держав світу та приклади успішної практики передових компаній свідчать, що на сьогодні інноваційна діяльність є основою стабільного та дієвого розвитку суб'єктів господарювання, однак розвитку інноваційного потенціалу потрібно системне здійснення зазначених заходів, використання яких матиме результатом комплексний розвиток інноваційної діяльності та підвищення рівня інноваційної безпеки України.

Висновки

Аналіз стану та динаміки розвитку інноваційної політики країни як чинника економічної безпеки суб'єктів господарювання свідчить, що основними загрозами інноваційній безпеці є зменшення кількості фахівців, які здійснюють науково-технічні роботи, недостатнє фінансування витрат держави на науку, слабка результативність інноваційної діяльності, застосування застарілих технологій. Необхідно впроваджувати нові підходи до політики стимулювання наукової та інноваційної активності, яка забезпечить найшвидший розвиток у тих структурах, де будуть поєднані представники різних сфер діяльності, серед яких: навчальні установи, підприємства, фінансові організації, дослідницькі структури. Це забезпечить швидкий розвиток усієї економіки і стане основою для підвищення рівня життя населення. Подальшого дослідження потребують питання поліпшення методики оцінювання інноваційної безпеки України для визначення і формування шляхів усунення майбутніх загроз.

Література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 40-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – С. 266.
2. Закон України «Про наукову і науковотехнічну діяльність» від 13 грудня 1991 р. № 1977-ХІІ // Відомості Верховної Ради України – 1992. – № 12. – С. 165.
3. Амоша О. Інноваційний шлях розвитку України : проблеми та рішення / О. Амоша // Економіст, 2005. – № 6. – С. 28-32.
4. Гуржій А. М. Інноваційна діяльність в Україні : монографія / [А. М. Гуржій, Ю. В. Каракай, З. О. Петренко та ін.]. – К. : УкрІНТЕІ, 2007. – С. 144.
5. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком / С. М. Ілляшенко. – К. : Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. – 324 с.
6. Максимова Т. С. Формування інноваційної політики підприємства / Т. С. Максимова, О. В. Філімонова, К. В. Лиштван // Економічний вісник Донбасу – 2010. № 2 (20). – С. 181-183.
7. Статистичний щорічник України за 2014 рік / за ред. І. М. Жук. – Державна служба статистики України. – К., 2015. – 586 с.
8. Валовий внутрішній продукт за 2014 рік. Публікація документів Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/vvp/vvp_kv/vvp_kv_u/vvpf_kv2014_u_n.htm
9. Варшавский А. Е. Глава 4. Обеспечение научно-технологической безопасности в условиях глобализации экономики – важнейшая задача инновационного менеджмента [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cemi-data.socionet.ru/files/mak2004_4-var.pdf
10. Головінов О. М. Інноваційний потенціал України : сучасний стан та перспективи розвитку / О. М. Головінов, Ю. С. Федосєєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=16080>
11. Ревак І. О. Інформаційна база оцінювання науково-технологічної безпеки України / І. О. Ревак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/ekonom/34/3174-informacijna-baza-ocinyuvannya-naukovo-texnologichno%D1%97-bezpeki-ukra%D1%97ni.html>
12. Левковець О. М. Інноваційна безпека України : проблеми забезпечення в глобалізованому світі / О. М. Левковець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73679.doc.htm
13. Філатов С. А. Розвиток інноваційних кластерів в Україні / С. А. Філатов, О. М. Коченко // Вчені записки університету «КРОК». – 2014. – № 38. – С. 46-53.

УДК 338.242.2

Л.В. Максимчук
старший викладач
кафедри економіки та менеджменту підприємства,
Університет економіки та права «КРОК»

Інструменти державної підтримки інноваційної діяльності агропромислових підприємств України в контексті економічної безпеки суб'єктів господарювання

У статті досліджено напрямки державної підтримки інноваційного розвитку агропромислових підприємств України в контексті економічної безпеки суб'єктів господарювання. Інноваційна діяльність агропромислових підприємств країни розглядається як передумова економічної безпеки та фактор конкурентоспроможності галузі.